

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkhi” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)
Genelliğin İstinbat Yoluyla Sabit Oluşu Hakkındaki Sorunun Cevabı
Ali Gays Ebu Hasan’a

Soru:

Bismillahirrahmanirrahîm. Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh ve ba’d:

(İslam Şahsiyetinin) 3. cildinin 331. sayfasında şöyle geçmektedir: Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **“Onlara ücretlerini verin.”** [Talak-6] Bu, genel bir lafızdır. Çocuğu emziren kadın, işçi, ev, araba ve benzerlerinin icaresini/kiralamasını kapsar. Yorum: Ayetin metninin mantukundan, emziren kadının kiralanmasından başka bir çıkarım yapmak uygun değildir. Yani: işçinin, evin, arabanın ve benzerlerinin açıklaması şöyledir:

1- Şeri kaide şudur: Olayın konusundaki lafzın genel olmasıdır. Ayet ise tüm emziren kadınlar için geneldir. Dolayısıyla her emziren kadın, emzirme ücretini hak eder. Bu yüzden ayetin konusu, emzirme ücreti olup başkası değildir.

2- Allahu Teala’nın şu kavli: **“Onlara verin.”** Yani: Emziren boşanmış kadınların ücretlerini verin demektir. Çünkü (هُنَّ:Hünne) zamiri onlara (emziren kadınlara) dönmekte olup (هُنَّ:Hünne) zamiri (هم: erkekler için onlar) zamirini kapsamazken (هم: “erkekler için” onlar) zamiri de ona dahil edilmiştir. Emziren boşanmış kadının ücretinin ödenmesi, bunun kapsamına giren tüm kadınları kapsayan bir genelliktir. Nitekim kadınlara olan hitabın, erkekleri kapsamadığı bilinmektedir.

3- Ayetin, çocuğu emziren kadını, işçiyi, evi, arabayı ve benzerlerinin icaresini/kiralamasını kapsayan genel bir lafız olması için, şu şekilde olması gerekir: **“Sizin için çocuklarınızı emziriyorlarsa onları ücretlerini verin.”** Zira “الأجراء-ücretler”, erkek ve kadınları kapsayan genel bir lafızdır. Çünkü olay emzirme olsa da konusu ücrettir.

4- Allahu Teala’nın şu kavli: **“Onlara ücretlerini verin.”** [Talak-6] Bundan cuzi bir hüküm çıkarabiliriz ki o da emziren kadının ücretidir. Ama ondan -nassın makulluğuna binaen- külli bir hüküm çıkarıyoruz. Dikkat edin o şudur: Ücretli kim olursa olsun işini yaptığı sürece ücreti hak etmektedir.

Ali Gays (Ebu Hasan)

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Kardeşim, lügatta genellik araştırmasına vermiş olduğunuz önemden dolayı sizi takdir ediyorum. Ancak siz, konuyu iyice düşünmemişsiniz. Zira onun bir yönünü alıp diğer yönlerini terk etmişsiniz...

Keşke sorunuzu güzel bir üslupla ve meselenin açıklanması için sorsaydınız. Ama siz öyle yapmamışsınız. Bilakis sözünüze şu şekilde yorumlayarak başlamışsınız: “Ayetin metninin mantukundan, emziren kadının kiralanmasından başka bir çıkarım yapmak uygun değildir.” Dolayısıyla yorumladınız, cevapladınız ve kararını verdiniz!

Bununla birlikte sorunuzdan, konuya önem verdiğiniz açıktır. Bu nedenle soru üslubundaki formatın güzel olmamasını geçecek...ve size cevap vereceğim. Allah Subhanahu'dan sana en doğru yolu göstermesini temenni ediyorum:

Usul meselelerinden herhangi bir mesele incelenirken, bir yönüyle değil tüm yönleriyle ele almayı gerektirir ve onun üzerine hüküm bina edilir. Şayet genelliğin türlerini tedebbür etmiş olsaydınız, ulaşmış olduğunuz şeye ulaşmazdınız. Nitekim Şahsiyetin üçüncü cildinin 235-237'nci sayfalarında genelliğin türlerini "Genelliğin Lafız İçin Sabit Oluşunun Yolları" başlığı altında incelemiştik. Şimdi size onun bir kısmını aktarıyorum:

(Genelliğin Lafız İçin Sabit Oluşunun Yolları: Lafızla sabit olan genellik; ya dil bakımından sabit olur -ki bu dilin konuluşundan elde edilir-, ya örf bakımından sabit olur -ki bu da örften yani dil ehlinin koymalarından değil de kullanmalarından elde edilir-, ya da akıl bakımından sabit olur -ki bu da akıldan değil de istinbattan elde edilir-. Başka bir ifade ile lafız için genellik; ya bize Arapların bu lafzı genellik için koyduklarının veya bu lafzı genellikte kullandıklarının nakledilmesi yoluyla sabit olur, ya da nakilden istinbat yoluyla bize sabit olur.

Nakil yoluyla sabit olan genellik; ya lügatin konulmasından elde edilmiş olur ya da lügat ehlinin kullanılmasından elde edilmiş olur. Lügatin konulmasından elde edilen genelliğin iki hali vardır: Birincisi; lafzın bizzat kendisinin genel olmasıdır. Yani bir karineye ihtiyaç duymamasıdır. İkincisi; genelliğin lügatin konulmasından -fakat bir karine ile- elde edilmiş olmasıdır...

Lügat ehlinin kullanımından elde edilen genelliğe gelince; o, örf bakımından elde edilen genelliktir. Allahu Teala'nın şu kavlinde olduğu gibi: حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ "Size anneleriniz ... haram kılındı." [Nisa-23] Zira örf ehli bu terkibi, bizzat kendisinin haram kılınmasından, faydalanmanın/zevk almanın her yönünün haram kılınmasına nakletmişlerdir. Çünkü maksat kullanma olmaksızın kadınlardır. Bir başka örnek de Allah'ı Teala'nın şu sözüdür: حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةُ "Size ölü haram kılındı." [Maide-3] Zira bu, örften dolayı "yemeye" hamledilir. Bu, örfi hakikattendir.

وأما العموم الثابت عن طريق الاستنباط فضابطه ترتيب الحكم على الوصف بفاء التعقيب والتسبيب كقوله تعالى: ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا﴾... انتهى

İstinbat yoluyla sabit olan genelliğe gelince; onun kuralı, hükmün takip ve tesbib/sebep kılma ف -fâsı ile vaşfa bağlı kılınmasıdır. Allah'ı Teala'nın şu sözünde olduğu gibi: وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا "Hırsızlık yapan erkek ile hırsızlık yapan kadının ellerini kesin." [Maide-38]) Bitti.

Hakeza özellikle istinbat yoluyla sabit olan genellik olmak üzere genelliğin türleri anlaşılır ve onun üzerine bina edilir. Dolayısıyla cevap aşağıdaki şekilde olur:

Şahsiyet kitabının üçüncü cildinin 327. sayfasında geçenler hakkındaki sorunuz şöyledir:

(Nitekim Allah'ı Teala şöyle buyurmaktadır: **"Onlara ücretlerini verin."** [Talak-6] Bu, genel bir lafızdır. Çocuğu emziren kadın, işçi, ev, araba ve benzerlerinin icaresini/kiralamasını kapsar. İşçi kiralaması, çocuk emziren kadın kiralamasına kıyas edildi, ya da araba kiralaması, işçi kiralamasına kıyas edildi denilmez. Bilakis bunlar yukarıda geçen ayetteki genel lafzın kapsamındadırlar ve onun fertlerinden bir ferttirler.) Bitti.

Bu konuda kast edilen genellik, menfaatin elde edilmesiyle ücretin hak edildiği genelliktir. Bu genellik, emziren kadının menfaatten elde ettiği ücret, takip ve tesbib/sebep kılma ف –fâsı'nın tertibinden alınmıştır. Zira ayet şöyle buyurmaktadır: **“Sizin için çocuğu emzirirlerse onlara ücretlerini verin.”** [Talak-6] Yani ücretin hak edilmesinin sebebi, emzirme ile hasıl olan menfaattir. Bu da menfaati elde etmenin genelliğinden dolayı ücreti hak etmenin genelliğine delalet eder. İster bu, ayetin mantukunda olduğu gibi emziren kadının kiralanması olsun, ister işçinin kiralanması gibi kişinin menfaatinin kiralanması olsun, isterse arabanın kiralanması gibi menfaatin kiralanması olsun fark etmez. Çünkü bunların hepsi, yukarıda zikredilen genelliğin son türünden alınmıştır ki o da şudur: “İstinbat yoluyla sabit olan genelliğe gelince; onun kuralı, hükmün takip ve tesbib/sebep kılma ف –fâsı ile vasfa bağlı kılınmasıdır...” Dolayısıyla fer'î olanın illetin tamamıyla asıl olana ilhak edildiği kıyas yoluyla alınmamıştır. Yani sanki ayet şöyle demiştir: (Menfaatin elde edilmesi, ücretin elde edilmesini (ödenmesini) gerektirir.) Burada genellik, intibatla istinbat edilmiştir. Bu yüzden işçinin kiralanması, arabanın kiralanması bu genelliğin fertlerinden bir fert olup bunların üzerine genellik intibak eder ve onun altına girer. Yoksa bu, işçinin kiralanmasının ve arabanın kiralanmasının, emziren kadının kiralanmasının fûruu olmaları vasfıyla, illetin tümüyle asıl olan vasfa ilhak edilmesi kabilinden değildir. Yani **naasın makullüğü ile amel etmek kabilinden değildir.** Çünkü mesele, genelliğin fertlerinden bir ferdin, genelliğin altına girmesi olup kıyasa dahil olması değildir.

Umarım meselenin cevabı sizin için açıklayıcı olmuştur ve kitapta bahsettiklerimizin doğru olduğunu anlamışsınızdır.

Şeriatta, kiralamanın delillerinin aslı olan bu ayet-i kerimenin, ilim ehli tarafından emziren kadınla sınırlandırılmadığı da bilinmelidir. Şimdi size, ilgili kaynaklarda geçenlerin bazılarını aktaracağım:

- Yazarı torun İbn-u Rüşd olarak meşhur olan Ebu Velid Muhammed İbn-u Rüşd El-Kurtubi'nin Bidayetü'l-Müctehid ve Nihayetü'l Muktesid kitabının, kiralamalar başlıklı bölümünde şöyle geçmektedir: (Ölümü: H. 595 - Yayınlayan: Dâru'l Hadis – Kahire)

“Kiralama (icare), ülkenin tüm fakihlerine göre caizdir ve ilk kaynaktır...”

Cumhurun delili, Allahu Teala'nın şu kavlidir: **“Sizin için çocuğu emzirirlerse onlara ücretlerini verin.”** [Talak-6] Bitti.

İbn-u Kudame'nin el-Muğni kitabının, “kiralamalar” başlıklı bölümünde şöyle geçmektedir:

“Kiralamanın caiz olmasında asıl olan, Kitap, sünnet ve icmadır. Kitaba gelince. Allahu Teala'nın şu kavlidir: **“Sizin için çocuğu emzirirlerse onlara ücretlerini verin.”** [Talak-6] Bitti.

Hakeza bu ayet-i kerime, kiralamaya dair delil olarak meşhur olmuştur.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 14 Muharrem 1437
M. 27/10/2015

Cevaba, hizbin emirinin aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:
<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/3643/>